

AZ ERDEI SZALONKA VONULÁSA 1947. ÉS 1948. ÉVEK TAVASZÁN

Írta: dr. Pátkai Imre

A Magyar Állami Erdőgazdaságok Központi Igazgatóságának Vadászati Osztálya 1947. és 1948. évek tavaszán kötelező adatgyűjtést rendelt el az Erdőigazgatóságokon keresztül. 1947-ben 11 Erdőigazgatóság 148 megfigyelő helyről szolgáltatotta be a szalonka-adatokat. A megfigyelést állami kezelésben lévő erdők területén végezték.

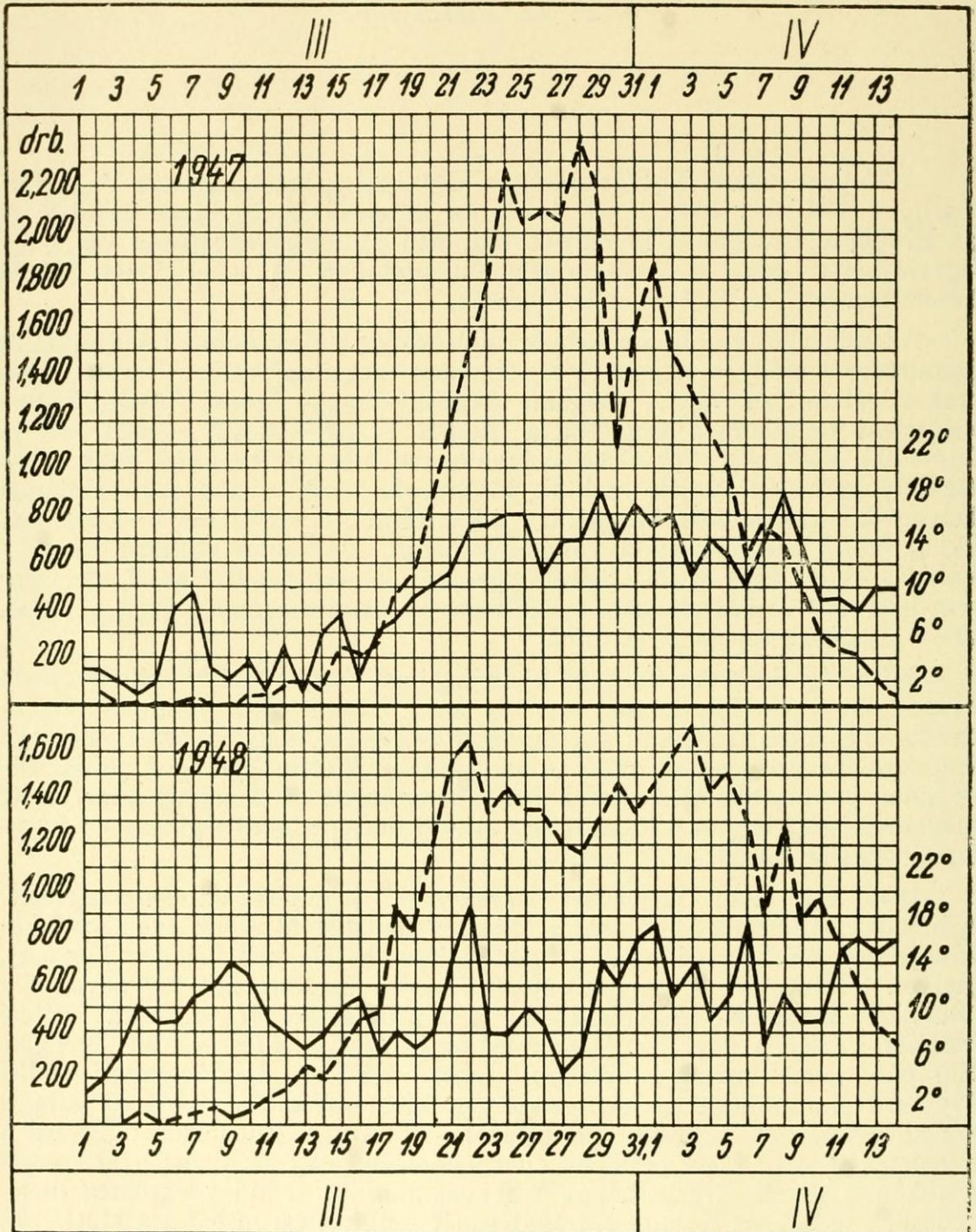
Az adatgyűjtés elrendelésének indítéka a szalonka-vonulás vadászati szempontból előnyös napok előrejelzésének megállapításához vezető módszer megállapítása volt. A vizsgálat alapját *Vönöczy—Schenk Jakob* 1924-ben megjelent tanulmánya szolgáltatta (*Aquila*, XXX—XXXI, 1923—24, p. 26—120.). *Vönöczy—Schenk* véleménye szerint a tavaszi vonulási hullámokat északnyugati depressziók szokták kísérni, ha ezek a kedvező időjárási helyzetek korábban köszöntenek be, akkor korábbi a vonulás is, ha későbben, akkor ennek megfelelően a vonulás is késik. Hozzáfűzi azonban, hogy a vonulás és időjárás közötti összefüggés bár kétségtelenül fennáll, de mégsem lehet ezt az összefüggést azzal a precizitással megfogalmazni, ahogyan azt a prognózis-szolgálat kíváná.

Vönöczy következtésében kizárólag az Anglia felett elhelyezkedő depressziót vette figyelembe, szerinte ez a barometrikus minimum hozza tavasszal az erdei szalonkát. Tanulmánya leszögezte, hogy az erdei szalonka vonulása jellegzetesen az időjárás függvénye („Wettervogel”). A prognózis-szolgálat pontosabbá tétele érdekében meteorológus kartársaimmal folytatott megbeszélések alapján a kontinensre érkező meleg atlanti légtömegek figyelembevételére fektettem a fősúlyt.

1947. III. 2-án Kisvaszar (Baranya m.) jelentette az első szalonkát. A hónap első felének időjárását a hideg és meleg légtömegek gyors váltakozása jellemezte. Ez az időjárási helyzet jól követhető a mellékelt grafikonon is, melyen feltüntettem a napi középhőmérséklet ingadozásait, egybevetve a szalonkák számával. Március 16-tól a grafikon görbéi egyaránt felfelé indulnak. Ezen a napon a Meteorológiai Intézet jelentése szerint Nyugat-Európába ismét meleg szubtrópusi levegő tör be, és délnyugati széllel nagy erővel áramlik kelet felé. A hőmérséklet emelkedése 24-ig az atlanti meleg légtömegek hatására fokozatosan $+16\text{ C}^\circ$ -ra emelkedett; 26-án a hőmérséklet $+10\text{ C}^\circ$ -ra csökkent. Ezt a hőmérséklet csökkenést a szalonka-grafikon is követi. Ezen a napon a nyugalomba jutott hideg légtömeg melegedésnek indult, és Nyugat-Európát ismét szubtrópusi meleg árasztotta el; 27-én nyugat felől enyhe léghullámok nyomulnak a szárazföldre. Ennek következtében sokfelé esik. A 28-i meleg hullám, amely délnyugati széllel tör Európa középső része felé, hazánkban a szalonka-vonulás tető-

zését hozta. Április elsején volt az utóvonulás tetőzése. Ettől kezdve a grafikon hanyatló irányzata a szalonka-vonulás befejezését mutatja.

1948-ban az Erdőigazgatóságok 169 megfigyelő helyről szolgáltatott adatokat. Az első szalonkát III. 3-án Vajszló (Baranya m.) jelenti. A grafikon hőmérsékleti görbéjén láthatjuk, hogy 1947-hez viszonyítva sokkal nagyobb

13. ábra. Erdeiszalonka tavaszi felvonulása Magyarországon 1947–48-ban
 Spring passage of Woodcock in Hungary, 1947–48
 A szalonka vonulási erősségének összehasonlítása a napi hőmérséklet járásával.

hőingadozások voltak a szalonka-vonulás ideje alatt. Ez a szalonka-grafikonvonalában is tükröződik, és egyben élesen kidomborítja, hogy a szalonka vonulása mennyire az időjárás függvénye. Március 14-én Európa nyugati részében, kivált Franciaországban nagy hőmérsékleti különbségek voltak a nappalok és éjszakák között, amelyet 15-én a viharos széllel érkező enyhe tengeri levegő követett, melynek iránya észak-keleti volt. Ezen a napon indul meg a tömeges szalonka-vonulás. Az enyhe tengeri légtömegek beáramlása erősödik; 22-én a meleg légtömegek a Szovjetunió nyugati részéig jutottak. Ezen a napon érte el szalonka-vonulásunk első tetőzését. Április 2-áig a hőmérséklet erős ingadozásával a szalonkatömegek felvonulásának hullámozása járt. Április 3-ikán újabb tengeri légtömegek törnek a szárazföldre, és ennek eredménye az évi szalonka-vonulásnak tetőzése volt. Következő napon a meleg légtömegek az Uralig jutottak. 11-én megszűnt a tengeri eredetű légtömegek beáramlása. Ettől a naptól kezdve a grafikonon egyetlen kiugró görbét sem látunk, bizonyítékaul annak, hogy az atlanti légtömegek „szállító” hullámai elcsendesedtek.

A két év adatszolgáltatását összefoglalva, arra a következtetésre jutottam, hogy a prognózis-kutatás legfontosabb tényezője az atlanti eredetű párás meleg légtömegek. Ezeknek erőssége szabja meg a szalonka tömeges érkezését tavasszal. Hazánkban a szalonka-zöm átvonulása azzal az időponttal esik egybe, amikor az atlanti meleg légtömegek az Uralig hatolnak.

A kétéves vizsgálat 18 777 megfigyelés 77 810 példány észlelésén alapult, de amint már *Vönöczky* is megállapította, a biztos prognózis készítéséhez két év adata még ha ilyen nagy számban is áll rendelkezésre, nem elegendő. Ezért javaslom a további adatok rendszeres küldését, amelyek figyelembe vennék az ökológiai tényezőket is.

Migration of the Woodcock in the spring of the years 1948 and 1949

by Imre Pátkai

The Hunting Department of the Central Management of the Hungarian State Forests ordered, by way of the Forest managements, the obligatory data-collecting in spring of the years 1947 and 1948. In 1947, eleven Forest managements delivered woodcock-data from 148 observing places. The observations were made on the territory of woods under state management.

The motive for this order of data-collecting was to establish a method of appointing in advance the symptoms of the favourable days of the woodcock-migration from the point of view of shooting. The bases of the research was taken from the study by *James Vönöczky-Schenk* published in 1924 (*Aquila*, XXX—XXXI, 1923—24, p. 26—120). In the opinion of *Vönöczky-Schenk* the spring-migrations are usually accompanied by North-Western depressions, if these favourable weather-circumstances appear earlier, then the migration is also earlier, if later, then accordingly the migration tarries, too. But he adds that although the connection of the migration and the weather doubtlessly exists, still one can not conceive this coherence with such exactness as the prognosis-service would expect it.

Vönöczky in this conclusion took only into consideration the depression taking place over England. In his opinion it is this barometrical minimum that brings the woodcock in spring. His study pointed out that the migration of the woodcock depends characteristically on the weather. ("Wettervogel"). In the interest of making more precise the prognosis-service, on the ground of the discussions held with my meteorologist colleagues, I laid the main stress upon the consideration of the warm atlantic masses of air coming to the continent.

On the 2nd March 1947, Kisvaszar (Com. Baranya) reported the first woodcock. The weather of the first half of the month was characterized by the quick alternation

of the cold and warm air-masses. The weather circumstances can be easily followed on the enclosed graphicon, on which I show the oscillations of the daily medium temperature, compared with the number of the woodcocks. From the 16th of March the curves of the graphicon equally tend upwards. On this day, according to the report of the Meteorological Institute, warm subtropical air again rushed into West-Europe and with a south-west wind vehemently streams to the East. The rise of the temperature till the 24th, influenced by the warm atlantic air-masses, reaches gradually + 16 C. ; on the 26th the temperature fell to + 10 C. The woodcock-graphicon follows this decrease of the temperature. On that day the cold air-masses come to a standstill, begun to warm up and West-Europe was again overflowed by sub-tropical warmth ; on the 27th mild air-waves invade the continent from the West. In consequence of this it is raining in many places. The warm wave of the 28th, which rushed with a south-west wind into the central part of Europe, brought the culmination of the woodcock-migration in our country. At the 1st of April was the top of the post-migration. From this on the decking tendency of the graphicon indicates the end of the woodcock-migration.

In 1948 the Forest management delivered data from 169 different places. The first woodcock is reported the 3rd March from Vajszló (Com. Baranya). On the graphicon's curve of temperature we can see that in comparison with the year 1947, there were much stronger heat-oscillations during the time of the woodcock-migration. This is also reflected in the woodcock-graphiconline and at the same time emphasizes how far the woodcock-migrations depends on the weather. On the 14rd of March in the western part of Europe, especially in France, there were great differences between night's and day's temperature, which vacillation was followed on the 15th by a mild maritime air, arriving with a stormy wind of north-east direction. On this day begun the abundant woodcock-migration. The irruption of the mild maritime airmasses increases ; on the 22nd the warm airmasses reach the western part of the Soviet Union. This day our woodcock-migration attained its first culmination. Till the 2nd of April the considerable oscillation of temperature is connected with the wawering migration of the woodcock-masses. On the 3rd of April new sea-airmasses invade the continent, the result of which is the very culmination of this year's woodcock-traveling. On the following day the warm air-masses reached the Ural. On the 11th the streaming in of the airmasses of maritime origin stopped. Since this day we can not see on the graphicon a single protruding curve as a proof that the "delivering" waves of the atlantic airmasses calmed down.

Summing up the two years data supply, I came to the conclusion that the main factor of the prognosis research are the damp warm airmasses of atlantic origin. The vigour of these determines the abundant arrival of the woodcock in spring. In our country the main migration of the woodcock coincides with that moment when the warm airmasses penetrate till the Ural.

The investigations of the two years was based on 18777 observations and on the observation of 77810 specimens, but as already stated by *Vönöczky*, the data of two years, even available in such great number, are not sufficient to make a reliable prognosis. For that reason I would suggest the regular sending in of further data, which should take also into consideration the ecological factors.

Пролет вальдшнепов весной 1947 и 1948 гг.

Автор : *Паткаи Имре*

Весной 1947 и 1948 гг. пхотничье Отделение Центрального Управления Венгерских Государственных Лесхозов выдало распоряжение об обязательном сборе данных путем Лесных Управлений. В 1947 году 11 Лесных Управлений сдали данные о вальдшнепах, собранные с 148 наблюдательных пунктов. Наблюдения производились в лесах, находящихся в заведывании государства. Причина распоряжения по сбору данных заключалась в установлении метода, подходящего для определения прогноза выгодных для охоты дней в период пролета вальдшнепов. Основанием исследования послужил труд Вэнэчки—Шенка, опубликованный в 1924 г. (*Aquila*, XXX—XXXI. 1923—24, p. 26—120). По мнению Вэнэчки—Шенка волны весеннего пролета обычно сопровождаются северо-западными депрессиями. Если это благоприятное положение погоды наступает раньше, то и пролет начинается более

рано, а если оно опаздывает, то позднее наступает также и пролет. Он добавляет еще, что хотя несомненная зависимость имеется между пролетом и погодой, все же эта зависимость не дается определить с той точностью, которая требуется для службы прогнозов.

Вэнэчки в обоих выводах исключительно принимал во внимание депрессию, располагающуюся над Англией. Он утверждает, что этот барометрический минимум весной приносит вальдшнепов. Труд Вэнэчки зафиксировал, что пролет вальдшнепов является характерной функцией погоды („Wettervogel“). Чтобы сделать более точной службу прогнозов, автор настоящей статьи, вследствие обсуждений с сотрудниками метеорологии, стал обращать главное внимание на массы горячего воздуха, приходящие на континент с Атлантического Океана.

2. III. 1947. г. прибытие вальдшнепов первым сигнализировали из с. Кишвасар (ком. Бараня). Погода первой половины месяца характеризуется быстрыми изменениями масс теплого и холодного воздуха. Такое положение погоды хорошо видно на приложенном графике. На графике приводятся данные среднесуточной температуры при сличении с числом вальдшнепов. Начиная с 16 марта кривые графика одинаково стремятся кверху. По сообщению Метеорологического Института в этот день в Западной Европе вторгся теплый субтропический воздух и с юго-западным ветром большой силой продвигался к востоку. Под действием теплых атлантических воздушных масс, по 24-ое марта температура постепенно повысилась до 16° Ц; 26-го марта температура понизилась до 10° Ц. Это снижение температуры отмечается тоже и на графике. В этот день масса холодного воздуха, пришедшая в состояние покоя, начала нагреваться, а Западная Европа снова была облита теплым субтропическим воздухом. 27-го числа с запада волны теплого воздуха начинают передвигаться на материк. Вследствие этого во многих местах идет дождь. Волна теплого воздуха от 28-го марта, передвигающаяся в центр Европы юго-западным ветром, в нашей стране вызывает вершок пролета вальдшнепов. 1-го апреля был вершок дополнительного пролета. С этого дня, убывающее направление графика свидетельствует о закончении пролета вальдшнепов.

В 1948 году Лесные Управления предоставили данные со 169 наблюдательных пунктов. О прибытии первого вальдшнепа 3. III. сигнализирует с. Вайсло (ком. Бараня). С температурной кривой графика отсчитывается, что во время пролета вальдшнепов, по сравнению с 1947 годом, колебания температуры были гораздо сильнее. Это отражается тоже и на кривой графика по числу вальдшнепов и одновременно резко подчеркивает, насколько прилет вальдшнепов является функцией погоды. 14-го марта в западной части Европы, главным образом во Франции, были большие расхождения между дневной и ночной температурой; 15-го марта вслед за этим теплый морской воздух наступил в виде штормового ветра, направление которого было северо-восточное. В этот день начинается массовый пролет вальдшнепов. Наступление масс теплого морского воздуха усиливается; 22-го марта массы теплого воздуха дошли до западной части Советского Союза. В этот день пролет вальдшнепов достигает первой вершины в Венгрии. До 2-го апреля сильное колебание температуры сопровождается сильным колебанием массового пролета вальдшнепов. 3-го апреля на материк приходят новые массы морского воздуха, в результате чего наступила вершина годовичного пролета вальдшнепов. Следующего дня массы теплого воздуха дошли до Урала. 11-го апреля прекратилось наступление на материк воздушных масс морского происхождения. Начиная с этого дня на графике не наблюдается ни одна выскочка кривой, в доказательство того, что „транспортные“ волны атлантических воздушных масс притихли.

Суммируя данные за два года, автор приходит к выводу, что наиболее важными факторами исследования прогноза являются влажные, теплые воздушные массы атлантического происхождения. Размерами этих определяется весенний массовый пролет вальдшнепов. Вершина массового пролета вальдшнепов в Венгрии совпадает с периодом, когда атлантические воздушные массы доходят до Урала.

Двухлетнее исследование состояло из 18 777 наблюдений, охвативших 77 810 голов вальдшнепов. Но, как это уже подчеркнул и Вэнэчки, данные двух лет, хотя в большом числе, еще недостаточны для составления точных прогнозов. Поэтому автор предлагает систематически присылать дальнейшие данные, учитывающие при этом также и экологические факторы.